

FODOK

NR 31 • 2024

FODOKFORUM UIT? Geef hem door!

HÉT BLAD VOOR IEDEREEN RONDOM DOVE KINDEREN EN JONGEREN - MET OF ZONDER CI

IN DIT NUMMER o.a.:
FODOK-middag in Leiden
De kracht van muziek
Tolken in de klas
Stilstaan bij rouw en verlies
Leven met Usher

ACHTERGRONDEN • NIEUWS • INTERVIEWS

INHOUD

- 3 Slechthorendheid of doofheid ervaren voor ouders - Stap in de wereld van jouw slechthorende of dove kind
- 6 FODOK-MIDDAG 9 november 2024 in Auris de Weerklank in Leiden
- 6 - Mooie ontmoetingen
- 7 - Mening en peilen
- 8 - De kracht van muziek
- 9 - Workshops Muziek Creatief en 20Hertz
- 10 - Ervaringscarrousel - Zorgen en tips delen
- 11 Stilstaan bij rouw en verlies
- 14 Tolken in de klas
- 16 Leven met Usher
- 18 Mijn Verhaal - Femke Hoven-Boeren
- 20 Gastcolumn Kirsten de Ven-Smit Zo dove moeder, zo dove dochter
- 21 Gebarentaal in elk klaslokaal
- 22 INFODOK&NIEUWS
- 24 INFOFOCUS Fotoimpressie FODOK-middag 9 november 2024

VAN DE VOORZITTER

In deze FODOKFORUM willen we een licht werpen op enkele belangrijke thema's die niet alleen ons werk, maar ook de levens van vele betrokkenen raken. Samen vormen deze onderwerpen een waardevol netwerk van inzichten, ervaringen en verbindingen die ons helpen een inclusieve gemeenschap te creëren voor gezinnen met gehoorverlies. Een van de initiatieven die ons erg enthousiast maakt, is het Deelkrachtproject dat gericht is op ouderbeleving. Dit project biedt ouders de gelegenheid om hun ervaringen, zorgen en successen met elkaar te delen. De kracht van het delen van verhalen kan niet overschat worden. Het versterkt niet alleen de band tussen ouders, maar zorgt ook voor een beter begrip van elkaars situaties.

De recente FODOK-middag was er weer één vol inspiratie en verbinding. De discussies waren levendig en relevant, met name rondom de uitdagingen en mogelijkheden die we tegenkomen in ons dagelijks leven met gehoorverlies. We kijken uit naar de volgende bijeenkomst, waarin we opnieuw deze waardevolle connecties kunnen maken.

Een ander belangrijk onderwerp dat we hebben besproken is de rol van tolkinzet in de klas. Het is essentieel dat kinderen met gehoorverlies toegang hebben tot dezelfde onderwijservaringen als hun leeftijdsgenoten. Tolken bieden niet alleen vertaling, maar ook ondersteuning en extra middelen die essentieel zijn voor een optimale leeromgeving. We roepen scholen en onderwijsinstellingen op om nog meer ruimte te maken voor deze noodzakelijke ondersteuning!

Voor veel gezinnen is het leven met het Usher-syndroom een complexe realiteit. Het combineren van gehoorverlies met visuele beperkingen brengt unieke uitdagingen met zich mee. We willen deze gezinnen niet alleen informeren, maar ook de gelegenheid bieden om hun verhalen te delen en elkaar te ondersteunen in deze reis. Samen kunnen we een gemeenschap creëren die begrip en empathie bevordert.

In deze editie ook een verslag van de informatieavond waarin Marjan Haasnoot haar inzichten heeft gedeeld over het thema Rouw en Verlies en over hoe gezinnen deze ingrijpende verandering in hun leven kunnen verwerken. Rouw is een natuurlijk proces, en het erkennen van deze gevoelens binnen het gezin is cruciaal voor de emotionele gezondheid van alle betrokkenen. We zijn dankbaar dat Marjan haar expertise met ons wil delen.

Natuurlijk is er nog veel meer interessants te beleven in deze FODOKFORUM! Veel plezier gewenst met het lezen van deze editie!

We wensen je fijne feestdagen en een mooi 2025.

Jan Niemeijer

COLOFON fodok

FODOKFORUM is het halfjaarlijkse leden- en donateursmagazine van de **Federatie van Ouders van Dove Kinderen - met of zonder CI**

Redactieadres

FODOK
Postbus 418, 2000 AK Haarlem
o.v.v. FODOKFORUM
088 505 4326 of
info@fodok.nl

IBAN: NL05 ABNA 0429 4748 57

Nummer 31

Redactie Kasia Hadley, Karla van der Hoek, Femke Hoven-Boeren, Henk Prevaes, Map van der Wilden.

Vormgeving en opmaak:

Helga Wening van Raan
(Studio Hooghalen).

Tekstbijdragen en fotografie

Wij bedanken iedereen die mee-geschreven heeft en/of foto's beschikbaar heeft gesteld voor dit nummer.

© Wie informatie uit FODOKFORUM verspreidt, moet de FODOK als bron vermelden.

Druk Veldhuis Media

FODOKFORUM nr 32 verschijnt in juni/juli 2025. Daarnaast verschijnt maandelijks een digitale update in de vorm van een nieuwsbrief.

Slechthorendheid of doofheid ervaren voor ouders

STAP IN DE WERELD VAN JOUW SLECHTHORENDE OF DOVE KIND

'Stap in de wereld van jouw slechthorende of dove kind' is ontwikkeld door Deelkracht. Tijdens deze workshop kunnen ouders en andere betrokkenen slechthorendheid of doofheid enigszins ervaren. Ervaren maakt meer indruk dan een uitleg in woorden en werkt echt als een eyeopener. De workshop bestaat uit oefeningen gebaseerd op situaties uit het dagelijks leven van een kind. Dit is de derde workshop ontwikkeld door Deelkracht. Eerder ontstond een workshop gericht op professionals, zoals pedagogisch behandelaren, leerkrachten en ambulante begeleiders. Een tweede workshop werd ontwikkeld voor kinderen die een DSH-leef tijdgenootje in hun omgeving hebben.

Ontstaan en samenwerking

'Stap in de wereld van je slechthorende of dove kind' is ontwikkeld omdat ook ouders graag meer inzicht willen krijgen in de slechthorendheid/doofheid van hun kind. De ontwikkelaars van deze workshop werken al geruime tijd met DSH-kinderen en hun ouders. Zij merkten dat het voor (goedhorende) ouders lastig kan zijn om te voelen hoe het is om slechthorend of doof te zijn. Soms is de omgeving onvoldoende afgestemd op wat het kind nodig heeft. Denk hierbij aan de aanwezigheid van omgevingslawaai, gesprekken aan tafel die het DSH-kind niet goed kan volgen, of een matige akoestiek in huis. Ook belangenorganisaties, waaronder de FODOK, signaleerden de behoefte aan

EEN OUDER:

"IK ZOU IEDEREEN MET EEN SLECHTHOREND OF DOOF KIND IN DE BUURT DEZE WORKSHOP GUNNEN, OOK OMA'S EN OPA'S, BUREN, ENZ. HET HEEFT ONS ZOVEEL GEBRACHT!"

De illustraties bij dit artikel zijn gemaakt door Iris Boter, in opdracht van Deelkracht.

"IK ZAL NIET MEER NAAR BOVEN ROEPEN DAT WE GAAN ETEN EN DAN BOOS WORDEN ALS MIJN KIND NIET KOMT!"

"IK HEB NU ERVAREN HOE VERMOEIEND HET IS OM DE HELE TIJD TE LUISTEREN, 'AAN TE STAAN'."

"WAT EEN VERSCHIL ALS WE OM DE BEURT PRATEN TIJDENS HET ETEN. DAT IS TROUWENS OOK VOOR IEDEREEN GEZELLIGER."

een product voor ouders. Auris, Kentalis, FOSS, FODOK en SH-Jong maakten deze workshop voor ouders.

Waarom nóg een workshop rondom het ervaren van slechthorendheid of doofheid, waarbij sommige oefeningen op die van de andere ervaringsworkshops lijken?

De thuissituatie van een kind is anders dan een onderwijs- of zorgsituatie. Ook is de emotionele betrokkenheid van ouders anders, het gaat immers om je eigen kind. De drie workshops zijn daarom allemaal net iets anders ingericht. Zo komt in de workshop voor professionals bijvoorbeeld het geven van een instructie of dictee aan bod, terwijl in de workshop voor kinderen wordt gekozen voor activiteiten die kinderen samen beleven, zoals het bouwen met lego of buiten spelen. In de workshop voor ouders komen situaties aan bod die ouders thuis met hun kind doen, zoals voorlezen, liedjes zingen, samen eten, of er is iemand jarig en er komt familie op bezoek.

De oefeningen uit de verschillende workshops lijken soms op elkaar, maar de manier van uitvoeren en nabespreken is verschillend. Professionals die een workshop volgen zijn vaak gericht op het verkrijgen van kennis en informatie. In een belevingsworkshop is ervaren dan het middel, waardoor de impact van slechthorend of doof zijn wordt gezien en gevoeld. Ouders weten juist vaak al

goed dat slechthorend of doof zijn impact heeft, maar hoe precies is niet altijd duidelijk. Emoties spelen een belangrijke rol hierin en daar is in de workshop voldoende aandacht voor. In de workshop gaat het om hoe het is voor hun kind om slechthorend of doof te zijn in een goedhorend gezin. De nadruk ligt op het oefenen van wat wél werkt voor een DSH-kind om mee te kunnen doen.

De workshop, de nabespreking én oefenen met tips

De workshop duurt ongeveer twee uur en bestaat uit alledaagse oefeningen die allemaal worden nabesproken. Tijdens de eerste oefeningen wordt er vooral ervaren hoe het is om auditief minder of anders waar te nemen. Dit maakt je als ouder bewust van wat het van je kind vraagt om alles te kunnen volgen en welke inspanning dat kost. Tijdens de nabespreking van deze oefeningen sta je als ouder stil bij wat je voelde, dacht en deed. Vervolgens wordt dit vertaald naar hoe dit kan zijn voor je kind. Vanuit deze ervaring bedenk je als ouder wat helpend kan zijn voor je kind en hoe je kunt zorgen voor toegankelijke communicatie. Deze tips worden toegepast bij de oefeningen die daarna in de workshop volgen. In die vervolgoefeningen wordt het toepassen van de tips besproken en wat het effect daarvan is. Het delen van ervaringen en tips met andere ouders zorgt voor begrip en verbondenheid.

De workshop bevat veel verschillende oefeningen waaruit de trainers kunnen kiezen. Zo kan de workshop goed worden afgestemd op de deelnemers. Ouders van een jong kind kunnen andere behoeftes hebben dan ouders van een kind op de basis- of middelbare school. De workshop kan hier dan ook op worden afgestemd.

Ervaringsdeskundige getrainde trainer

De workshop wordt door twee getrainde trainers gegeven, waarvan één trainer zelf slechthorend of doof en daarmee ervaringsdeskundige is. Iemand die zelf slechthorend of doof is, weet hoe het is om minder of anders te horen en kan intrinsieke informatie geven. Dat kan zorgen voor herkenning, waardoor ouders zich beter begrepen voelen en er nóg meer begrip voor hun eigen kind ontstaat. Het kan bijdragen aan een positieve kijk op de toekomst van hun kind. De aanwezigheid van een ervaringsdeskundige heeft dan ook een essentiële meerwaarde.

Tot slot nog een opmerking van een ouder: "Ik zou iedereen met een slechthorend of doof kind in de buurt deze workshop gunnen, ook oma's en opa's, burens, enz. Het heeft ons zoveel gebracht!"

*Vera Hukker (Deelkracht), Elisa Langen
Mariëtte Spierings en Margot Willemsen*

MEER WETEN?

Op dit moment worden de laatste puntjes op de i gezet en is het nog heel even wachten tot de workshop gevolgd kan worden. Meer informatie hierover kan gevonden worden op: www.deelkracht.nl/projecten/dsh-beleving/.

Wil je de workshop 'Stap in de wereld van jouw slechthorende of dove kind' volgen? Houd dan deze projectpagina of de algemene website van Deelkracht (www.deelkracht.nl) in de gaten voor meer informatie.

Over de ontwikkelaars

Mariëtte Spierings is ontwikkelaar in opdracht van Auris en tevens ervaringsdeskundige.

Elisa Langen werkt als ontwikkelaar binnen de Kentalis Academie en is tevens ervaringsdeskundige.

Margot Willemsen is docent, ontwikkelaar en onderzoeker binnen de Kentalis Academie. Ze heeft een slechthorende moeder en een slechthorende zoon.

Over Deelkracht

Binnen Deelkracht werken onderzoekers, professionals en ervaringsdeskundigen van 16 verschillende organisaties samen aan één doel: een samenleving die voor mensen met een auditieve en/of communicatieve beperking net zo toegankelijk is als voor ieder ander. Kijk voor meer informatie op: www.deelkracht.nl.

FODOK-MIDDAG: MUZIEK & EXPRESSIE

Dat was het thema van de FODOK-middag op 9 november 2024 bij Auris Weerklank in Leiden. De kernwoorden die hier voor ons als ouders heel goed bij passen zijn: samen beleven, voelen, dansen en onze (emoties) uiten. In verbinding zijn met elkaar en veel plezier hebben.

Mooie ontmoetingen

De ouders ontmoetten elkaar en wisselden gedurende heel de dag ervaringen met elkaar uit. Ervaringen op het gebied van muziek & expressie maar ook zeker op andere vlakken. Over de uitdagingen waar we als ouders tegenaan lopen maar ook over de dingen waar we samen met onze kinderen van kunnen genieten zoals muziek, zingen, voorlezen en samen dansen.

Ouders deden samen een interactieve quiz en kregen uitleg van de Visuele Muziek Academie: visuele muziek, wat is dat? En wat is een muziektolk? Daarna konden ouders een workshop volgen van de Visuele Muziek Academie waarin we ook echt mochten ervaren hoe je visuele muziek zelf kunt toepassen en gingen we met elkaar in gesprek tijdens de ervaringscarroussel.

De kinderen konden elkaar ook ontmoeten: de jonge kinderen startten met een programma van Irma Moekestorm van de Knipoog. Ze las haar eigen boek voor en daarna volgde er een leuke knutselactiviteit. Terwijl de jongste kinderen bij haar waren, konden de wat oudere kinderen meedoen aan een programma verzorgd door SH-Jong.

Kinderen beleefden samen muziek met Muziek Creatief en dansten met 20Hertz. Wat een gaaf programma hadden we! Tussendoor was er ruimte voor een hapje en drankje en voor het ontmoeten van elkaar.

Stralende gezichten

We ontvingen ook deze middag weer vele positieve reacties van zowel ouders als kinderen. Het was een leuke en waardevolle middag. Vele stralende gezichten en ervaringen zijn we rijker. Benieuwd naar de verhalen en de foto's? Lees dan verder.

Femke Hoven-Boeren

MENINGEN PEILEN

De FODOK-middag traptten we af met interactieve vragen. De FODOK is er voor haar leden en bezoekers en wil hun belangen behartigen. Het leek ons daarom gepast om in gesprek te gaan over die belangen en de uitdagingen. Interactieve vragen met behulp van het programma Mentimeter is daarvoor een geschikt instrument.

Het bleek dat het merendeel van de respondenten al vaker naar een FODOK-middag was geweest. Bijzonder fijn natuurlijk dat eerdere bijeenkomsten aanleiding gaven om opnieuw te komen.

Op een vraag over de verwachtingen van de middag, kon gestemd worden op vier antwoorden. 'Iets nieuws leren', 'nieuwe mensen ontmoeten om ervaringen uit te wisselen' en 'plezier beleven', deden het goed. Dat zijn exact de redenen waarom de FODOK deze middagen organiseert. Goed dat de respondenten dit ook zo beleven.

De vraag 'Beleeft een doof persoon hetzelfde aan muziek als een horend persoon?' deed wat stof opwaaien. De opties 'ja', 'nee' of 'ja, zelfs meer', waren niet toereikend. Uit het verdiepende

gesprek met enkele respondenten bleek dat het gevoel, de beleving en de emotie hetzelfde kunnen zijn. De aandacht voor tekst, toonsoorten en melodieën niet.

Tot slot vroegen we welke onderwerpen aandacht verdienen bij een informatieavond of FODOK-middag. Enkele onderwerpen: dove kunst en cultuur, sporten, prikkelverwerking, emoties onder woorden, (middelbare) school en ervaringsdeskundige. Dank aan alle respondenten voor deze inspiratie voor volgende bijeenkomsten.

Kasper van Pinxteren

DE KRACHT VAN MUZIEK

Ruth Krooshof van de Visuele Muziek Academie vertelde ons over muziektolken en het ervaren van muziek door doven/slechthorenden. En ze zette ons aan het werk!

Muziektolken

Steeds vaker zie je bij muzikale voorstellingen en concerten muziektolken optreden. Zij zetten de gezongen tekst en de muziek om naar gebaren en beweging. Dat kan op verschillende manieren. Je kunt de gezongen tekst vertalen naar NGT, NmG, of naar Engels met Gebaren of International Sign. Je kunt de muziek laten zien met je lichaam en/of laten voelen - denk aan trillingen via een ballon, of met een trilvloer, of lichteffecten en aroma's. Visual Vernacular kan ook een vorm zijn van muziektolken (zie de FODOKFORUM 30 voor een artikel over Visual Vernacular). Het gaat erom dat je visueel maakt wat een horende hoort.

VEEL KINDEREN DANSEN VEEL, ZINGEN GRAAG, NEURIËN, OOK ALS ZE GEEN CI DRAGEN

Er zijn horende tolken die zich hebben gespecialiseerd in muziektolken, maar er zijn ook steeds meer doven die muziek tolken.

Er zijn organisaties (bijvoorbeeld Theater met Tolk) die zorgen dat er muziektolken zijn bij een voorstelling. Je hoeft je dan alleen maar aan te melden. Maar je kunt ook zelf een muziektolk inzetten. Je bespreekt dan met de muziektolk welke vertaalform jouw voorkeur heeft en je zorgt dat de tolk zich goed kan voorbereiden. Ook moet je ervoor zorgen dat de locatie een goede plek heeft voor de tolk. De tolkuren gaan af van de leefuren.

Muziek ervaren

Sommige doven willen niets met muziek te maken hebben, maar er zijn veel doven en slechthorenden die ervan genieten. Kinderen en jongeren, veelal CI-dragers, willen meedoen met hun vrienden en

zijn vaker actief met muziek bezig. Uit de vragenronde bleek dat veel kinderen graag dansen, bewegen en meezingen met muziek. Ze dansen bijvoorbeeld op de beats die ze kunnen voelen.

Het is als horende ouder soms moeilijk om van je kind te weten wat het hoort en fijn vindt. Je kunt daar samen achter proberen te komen door dingen uit te proberen. Met een geluidsinstallatie waarmee je kunt schuiven met de hoge en lage tonen kan je bijvoorbeeld de hoge tonen wegdraaien en meer lage tonen doorgeven.

Een ouder vraagt of je aan een tolk kunt vragen om een (kinder)liedje te vertalen. Dat kan, maar denk dan ook aan dove performers die dat kunnen doen.

Zelf doen!

Op de vraag "Waarom denk je bij het thema muziek en expressie?" komen

WORKSHOPS MUZIEK CREATIEF EN ZOHERTZ

allerlei trefwoorden naar voren, zoals mimiek – gevoel – bewegen – beleven - samenkomen – emoties uiten – expressie – genieten.

Dat gaan we allemaal gebruiken bij de workshop-opdracht die we krijgen.

We krijgen allemaal een couplet van het bekende Kinderen-voor-kinderen-liedje *Op een onbewoond eiland*. Dat moeten we visueel maken, op een zelfgekozen manier: met gebaren, uitbeelden, mimiek, alles kan.

Even later staat de hele groep op het podium te swingen en te bewegen, misschien eerst een beetje voorzichtig, maar aan het eind voluit en enthousiast!

De Visuele Muziek Academie geeft diverse cursussen en workshops. Kijk voor meer informatie op hun website www.academievisuelemuziek.nl

Map van der Wilden

Voor de kinderen waren twee workshops georganiseerd, namelijk muziek door Annemarieke Heeren en haar collega Hein Pijnenburg van Muziek Creatief en dans door Sharon Wesseling van 20Hertz. Riva van Baardewijk loopt stage bij 20Hertz en kwam Sharon ondersteunen op deze middag. Annemarieke is muziekdocent, logopedist en saxofonist met veel ervaring in het cluster-2-onderwijs. Ze kan ook aardig gebaren! Sharon is artistiek leider van 20Hertz; ze is slechthorend. Riva is doof en gebarentaalvaardig.

Bij de workshop muziek konden de kleintjes samen creatief muziek maken met kleine instrumenten, in gezelschap van hun ouders. Wat hadden ze daar veel plezier in! De oudere kinderen speelden saxofoon en het was geweldig om te zien hoe snel ze dat hadden geleerd. Bij de dansworkshop gingen de kinderen

lekker los in de gymzaal. Er werd gebruik gemaakt van spel en expressie door het variëren van verschillende poses. Ook hier waren enkele ouders uit nieuwsgierigheid aanwezig. Het was leuk om te zien hoe ouders glimlachten als ze hun kinderen met plezier zagen dansen. Kortom, het was een energieke middag en de kinderen gingen met blijde gezichten naar huis.

Kasia Hadley

ZORGEN EN TIPS DELEN

Na de muziekworkshop was er een ervaringscarrousel, waarin ouders hun vragen en ervaringen met elkaar konden delen.

Tweetaligheid en het omgaan daarmee binnen een gezin met ook horende kinderen kwam als eerste aan bod. Veel ouders worstelen daarmee. Ze gebruiken Gebarentaal met hun DSH-kind en zoveel mogelijk ook met de horende broers en zussen (ook wel brusjes genoemd), maar die brusjes willen dat niet altijd. Alle kinderen willen hun verhaal kwijt en de horenden schakelen dan snel over naar gesproken taal. Als ouder moet je dan gaan tolken óf steeds vragen of er gebaard kan worden. Het blijft per keer zoeken naar een goed compromis.

Gemist wordt een goed **gebarentaal-aanbod voor de brusjes**, vriendjes en familie. De GGMD biedt gebarenlessen aan, maar pas als het DSH-kind vijf jaar is. Daar heb je niet veel aan als je andere kinderen ouder zijn dan je DSH-kind... Kentalis en Auris moeten aan ouders cursussen op maat aanbieden, maar dat heeft vaak veel voeten in de aarde.

Opgemerkt wordt dat het jammer is dat in de vroegbehandeling NmG mét stem wordt gebruikt. Kinderen met een CI kijken minder naar gebaren, ze luisteren

meer. Het zou beter zijn als er NGT gebruikt wordt, zodat de kinderen ook echt de taal leren. Een ouder vertelt dat haar zoontje nu alleen op de ochtend samen met een ander doof kindje een half uurtje gebaart met de dove begeleider. Zo word je dus al buiten 'de norm' geplaatst en is de Dovenwereld geen integraal onderdeel van het leven. Een ouder vertelt over het bestaan van een '**brugfunctionaris**' bij Kentalis Signis in Amsterdam. Een brugfunctionaris slaat een brug tussen de horenden- en dovenwereld. Zo krijgen nu de chauffeurs van de taxibusjes een gebarenmodule aangeboden. De FODOK blijft het (gebrek aan) gebarentaal-aanbod onder de aandacht brengen van Siméa en de ministeries.

VERHUIZEN VOOR DE SCHOOL

Andere thema's die nog aangestipt worden zijn **vermoeidheid** en **problemen met (in) slapen**.

En de **zorgen rond het vervolgonderwijs bij Fortaal**, want daar houdt het onderwijs op na groep 4. Ouders proberen een groep 5 te krijgen, maar het beleid van het ministerie en het gebrek aan financiën werken niet mee. Een onderwijskracht is inderdaad duur, maar een tolk voor elk individueel kind is dat ook! Als regulier onderwijs geen optie is, zullen gezinnen moeten verhuizen naar bijvoorbeeld Vught. Dat heeft enorme consequenties voor het hele gezin.

Map van der Wilden

TIPS:

- Gebruik zoveel mogelijk gebaren(taal), ook buitenshuis, zodat kinderen het ook vaker buitenshuis zien. Denk ook aan theater en films die getolkt worden.
- Zet (bijvoorbeeld) een pepermolen op tafel en wijs daarnaar als herinnering "denk eraan: gebaren".
- Stichting InGebaren richt zich op inclusiviteit. Je kunt er ook een ouderconsult aanvragen waar je veel tips kunt krijgen. (<https://ingebaren.nl>)
- TYD biedt gebarenmodules aan die verder gaan dan de basis. Kan je ook online in je eigen tempo doen. (www.tyd.nl)
- Ga naar een Gebarencafé. Ze zijn er door het hele land. De drempel kan hoog voelen, maar je wordt echt verwelkomd. Je ontmoet er dove volwassenen. Studenttolken komen er ook.
- Bezoek een van de festivals, zoals Sencity of MuteSounds.
- Jaarlijks is er een Gebarencamping. Laagdrempelig en boordevol plezier. Zie voor een impressie van de Gebarencamping de FODOKFORUM 29, te vinden op de FODOK-website.

STILSTAAN BIJ ROUW EN VERLIES

Bij een online informatieavond op 26 september 2024 woonde een groep van 65 ouders een zeer indringende en interessante presentatie bij over verlies en rouw bij gezinnen met een doof of slechthorend kind. We hingen aan de lippen van presentator Marjan Haasnoot. Marjan is een verlies- en rouwtherapeut, zij is zelf slechthorend geboren. Ze kon tijdens dit webinar ouders van dove en slechthorende kinderen duidelijk maken hoe belangrijk het is om stil te staan bij het "levend verlies".

Levend verlies

In een gezin met een doof of slechthorend kind kan op allerlei momenten sprake zijn van "levend verlies" bij het slechthorende of dove kind, maar ook bij de ouders en broers en zussen. Vaak zijn we ons niet

bewust van deze terugkerende gevoelens van verdriet en rouw: we staan er niet bij stil. Met verschillende modellen en veel persoonlijke voorbeelden geeft Marjan meer inzicht in de materie.

Dual procesmodel

Marjan vertelt over het duale procesmodel dat veel kan verklaren hoe het in het dagelijks leven gaat in een gezin met een doof kind. Er is een heen-en-weer-beweging tussen herstel en verlies. Als je je richt op herstel, dan uit zich dat in het zoeken naar oplossingen of jezelf afleiden van pijn en ongemak. De andere kant is de verliesgerichte kant, waar plek is voor rouw en verdriet. Beide kanten zijn nodig om veerkracht en vertrouwen op te bouwen. Altijd in de herstelgerichte focus zitten is uitputtend; er moet ook tijd zijn om stil te staan bij gevoelens van verdriet of boosheid die samenhangen met de doofheid van je kind. Meestal zal er in een gezin een heen-en-weerbeweging zijn tussen herstelgerichtheid en verliesgerichtheid. Als een gezin of kind blijft hangen links of rechts, dan kan een verlies- en rouwtherapeut helpen weer in beweging te komen.

Dual proces model van Omgaan met verlies (Stroebe en Schut, 1999)

Rouwtaken

Rouwtaak 1: Erkennen "Gehoorverlies is onomkeerbaar"

De eerste rouwtaak is erkennen; erkennen wat de impact is van doof zijn. Als je als ouder of kind goed weet wat de doofheid voor gevolgen heeft voor jou, je kind en je omgeving, dan weet je vaak ook beter wat er nodig is om er mee om te gaan. Dit erkennen gaat levenslang door.

Rouwtaak 2: Herkennen "Het is oké om je niet oké te voelen"

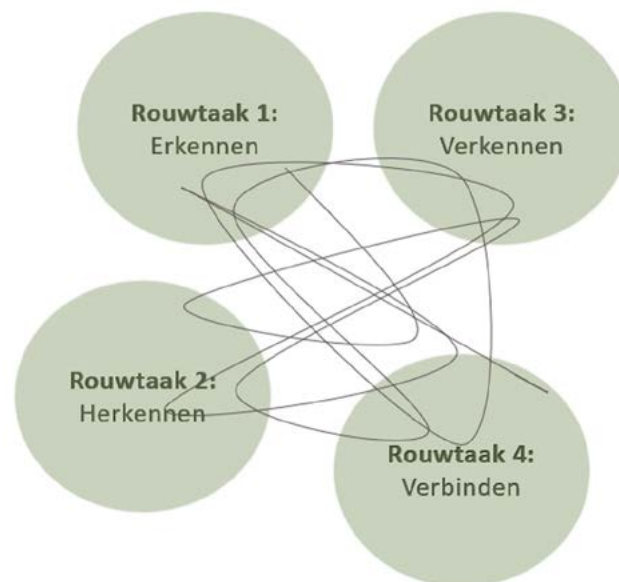
De tweede rouwtaak is herkennen; het herkennen van de pijn en het ongemak dat bij het gehoorverlies kan horen. Dove kinderen krijgen op een bepaalde leeftijd door dat ze anders zijn dan horende kinderen. En dat besef kan veel emoties oproepen. Openstaan en ruimte geven aan deze emoties bij je kind en bij jezelf is erg belangrijk. Je kind kan veel baat hebben bij rolmodellen: hoe doen anderen dat?

Rouwtaak 3: Verkennen "Aanpassen aan leven met doofheid of slechthorendheid"

De rouwtaak die hierop volgt is verkennen; het verkennen kan een zoektocht zijn naar praktische oplossingen en naar manieren om met de pijn om te gaan of naar mogelijkheden om afleiding te zoeken. Betrokkenheid is hierbij één van de behoeften.

Rouwtaak 4: Verbinden "Gehoorverlies heeft een plek in het gezin, in het dagelijks leven"

De laatste rouwtaak is verbinden. Hier zien we dat het hele gezin in staat is erop te vertrouwen dat het leven nog steeds op een zo normaal mogelijke manier geleefd kan worden. Dat het leven met een beperking iets is wat bij het kind en het gezin hoort, inclusief alle terugkerende gevoelens van ongemak en pijn zoals dat bij levend verlies speelt. Er is een gevoel van controle.

De 4 rouwtaken kunnen regelmatig terugkeren. Bij elke nieuwe ontwikkelingsfase (nieuwe school, nieuwe sportclub, een bijzondere gebeurtenis in het gezin) kan het zijn dat één van de rouwtaken opgepakt moet worden om te onderzoeken wat daarvoor nodig is.

**Als verdriet de ruimte krijgt,
neemt het niet meer plek in dan nodig is.
- Piety van Wieren -**

Ontwikkeling

Een kind maakt een hele ontwikkeling door: rouw en verlies worden in elke ontwikkelingsfase anders beleefd. Marjan benadrukt dat het bijna alle ouders lukt om zelf in gesprek te blijven met hun kind. Het bespreekbaar maken van emoties en het blijven luisteren naar je kind is de basis. In sommige gevallen loopt een kind of een gezin vast en dan kan therapie helpend zijn.

Marjan geeft tijdens de presentatie veel voorbeelden uit haar eigen leven dat ze pijn en verdriet voelde over haar gehoorverlies: gesprekken niet goed kunnen volgen, niet mee kunnen doen door oververmoeidheid, onbegrip van de omgeving. Dit soort momenten zullen er zijn en zullen blijven komen. Maar ruimte geven aan deze gevoelens, geeft ook weer de kracht om door te gaan.

De impact is zo groot zoals jij die ervaart

Marjan benadrukt dat voor geen enkele persoon, groot of klein de impact van het gehoorverlies hetzelfde is. Iedereen heeft zijn eigen rugzak en manier van omgaan met moeilijke issues in het leven. Hoe iemand omgaat met problemen wordt o.a. bepaald door de omgeving waarin iemand opgroeit, de huidige omstandigheden, ervaring, leeftijd etc. Dat geldt ook voor de support, steun, die iemand ervaart. Deze aandachtsdriehoek kan helpen te begrijpen dat binnen een gezin iedereen anders reageert op het gehoorverlies.

Reacties van ouders

Veel ouders vertellen na de presentatie dat ze blij zijn met de informatie die ze kregen. Iedereen herkent de rouw- en verliesmomenten, maar er is bijna nooit een plek geweest om dit bespreekbaar te maken. Ouders zouden het fijn vinden als er meer aandacht komt voor verlies en rouw bij de gezinsbegeleiding of ouderbegeleiding direct na de diagnose.

Een aantal ouders benoemt het onbegrip vanuit de omgeving als erg pijnlijk: "Je kind heeft nu toch een CI, dan is alles toch opgelost?" Het is heel fijn als er mensen in de omgeving zijn die bijvoorbeeld gebaren willen leren om de communicatie met je kind optimaal te maken.

Een moeder vertelt dat ze na de diagnose doofheid van haar kind, meteen in het CI-traject zijn gezogen. Er was nooit tijd om te praten over gevoelens en emoties; ze heeft dit echt gemist. Alle ouders zijn blij met de informatie die ze nu gekregen hebben. Velen hadden het graag al eerder gehoord.

Karla van der Hoek

Meer informatie over Marjan Haasnoot, Verlies en Rouwtherapeut:

<https://marjanhaasnoot.wixsite.com/home>

E-mail: info@marjanhaasnoot.nl

Whatsapp: 06-4293 9352

Leren omgaan met doof of slechthorend zijn duurt een leven lang, omdat kinderen en volwassenen steeds opnieuw uitgedaagd worden door nieuwe levensfasen of situaties. De ene periode en het ene of andere kind zal dit gemakkelijker afgaan dan het andere. Kinderen en jongeren kunnen veerkracht en vertrouwen opbouwen en jij kunt daarbij helpen.

TOLKEN IN DE KLAS

Nadine de Rue is senior onderzoeker bij Kentalis en projectleider van het projectteam 'Tolkinzet op school'. Nadine is opgeleid als cognitief neurowetenschapper, taalkundige en spraak- en taalpatholoog.

Belinda van der Aa is onderzoeker en taalkundige bij Auris. Zij is lid van het projectteam 'Tolkinzet op school'. Belinda is opgeleid als logopedist, leerkracht en (gebaren)taalkundige en heeft veel ervaring in het werken met DSH-leerlingen op de Polanoschool van Auris.

Jonne Kronemeijer is ambulante dienstverlener bij Auris. Dat doet zij o.a. op een reguliere basisschool in Utrecht, De Kleine Dichter, waar meerdere DSH-leerlingen zitten. Zij heeft tevens ervaring als logopedist en leerkracht binnen het speciaal onderwijs voor DSH-leerlingen.

Kees-Ate van der Meer is tolk Nederlandse Gebarentaal. Hij tolkt in het basisonderwijs maar ook op hogescholen. Hij is voorzitter van de NBTG, de Nederlandse Beroepsvereniging voor Tolken Gebarentaal. Hiervoor werkte hij meer dan 15 jaar met de doelgroep DSH als manager bij Kentalis en ZaamZorg.

Op de FODOK-online-informatieavond spraken we over het inzetten van tolken op school. Nadine de Rue, Jonne Kronemeijer, Kees-Ate van der Meer en Belinda van der Aa zijn betrokken bij het Deelkrachtproject 'Tolkinzet op school' en konden veel vertellen.

Elk DSH-kind in het regulier onderwijs kan een tolk inzetten. Een tolk maakt niet alleen de les toegankelijker maar ook de communicatie met medeleerlingen. Het kost de leerling minder energie en het mist zo min mogelijk wat er gebeurt.

Welke keuzes zijn er?

Je kunt gebruikmaken van een tolk NGT, NmG, schrijftolk of combitolk. Voor een gebarentolk moet je kind wel voldoende gebaren kennen. Voor een schrijftolk moet het voldoende kunnen lezen. Schijftolken worden daarom vooral ingezet vanaf groep 7/8 en op de middelbare school.

GOEDE AFSPRAKEN

Een combitolk kan afwisselen tussen schrijven en gebaren. Je kunt per (les)onderdeel afspreken wat op dat moment beter past of wat je kind liever heeft.

Als je DSH-kind zelf NGT gebruikt, wordt dat getolkt naar gesproken taal.

Je kunt op elk moment met een tolk beginnen, dus ook midden in een schooljaar.

De leerling/ouder is de opdrachtgever van de tolk, niet de ambulante begeleider (AB'er/AD'er). Die kan wel advies en tips geven of eventueel inspringen bij problemen. Zie jezelf als ouder als de 'projectleider'.

Wat moet je als ouder doen?

Een schooltolk vraag je aan bij het UWV. Dat kost tijd, dus begin er op tijd aan, want je moet ook nog tolken zoeken. Via Tolkcontact (www.tolkcontact.nl) kan je tolken vinden. De Facebookgroep *Last-minute Tolk* kan ook helpen. Heb je tolken gevonden, maak dan afspraken met elkaar. Hoe gaat er getolkt worden? Wanneer? Ook in de pauze? Als er in groepjes wordt gewerkt? Betrek je kind hier ook bij! En herhaal zo'n gesprek elk jaar. Want je kind wordt groter, weet zelf steeds beter hoe en wat het wil. Jongens willen op de middelbare school misschien liever een mannelijke tolk. Noteer de gemaakte afspraken in een app of documentje, zodat een invaltolk ook makkelijk geïnformeerd kan worden.

Het goed laten verlopen van de samenwerking tussen leerkracht, tolk, AB'er, ouders en leerling is een uitdaging. Introduceer de tolk op de school en informeer ook de andere ouders, bijvoorbeeld via de schoolnieuwsbrief. Stem regelmatig de verwachtingen met elkaar af. Zorg dat iedereen dezelfde informatie heeft. Dat is óók een taak van de school: zorg voor een goede stoel, leg de koffieautomaat uit, vertel wanneer de kampweek is. Een tolk kan mee op kamp, maar moet dit natuurlijk wel op tijd weten.

Vaak hebben de 'schooltolken' van één kind een eigen appgroepje, om bijvoorbeeld vervanging te zoeken bij ziekte. Of ze spreken dan hun eigen netwerk aan. Maak ook hier afspraken over: wie doet wat wanneer?

Ga op tijd in gesprek over het volgende schooljaar: willen de tolken blijven?

Tolken zijn net mensen

Tolken geven hun eigen invulling aan het tolken. De een tolkt alleen wat de leerkracht zegt, de ander herhaalt wel eens de instructie. Dat is allemaal bespreekbaar. En net als andere mensen haalt een tolk weleens koffie.

Kinderen moeten echt leren om de tolk te zien en begrijpen. En ze moeten leren hoe je met een tolk omgaat. Dat je dus even doorgeeft als je ziek bent (of spijbelt...). Het helpt om kinderen al jong in aanraking te brengen met tolken.

Deelkrachtproject

Het project 'Tolkinzet op school' wil toegankelijke informatie maken voor ouders en professionals, zodat je niet het wiel opnieuw hoeft uit te vinden. Soms weet een AB'er te weinig over tolkinzet of over DSH in het middelbaar onderwijs. De website moet informatie gaan bieden over rechten, regels, ervaringsverhalen, stappenplannen, tolkkeuze.

ER IS VEEL KOUDWATERVREES

De website wil ook informeren over hoe je eventuele weerstand op school kunt oplossen. Er is veel koudwaterrees bij docenten. Ze vinden het eng dat iemand 'op hun vingers kijkt'. Maar de tolk is er voor de leerling, en heeft bovendien geheimhoudingsplicht. Dit project wil drempels en zorgen wegnemen. Je kind heeft recht op een tolk, de tolk mag dus niet geweigerd worden!

Voor AB'ers komt er e-learning.

Map van der Wilden

Janneke en familie

LEVEN MET USHER

FODOKFORUM sprak met Linda Mertens en Janneke Schepers, die het Usher-syndroom hebben. Wat zijn hun ervaringen en tips? Linda is 28, ze woont samen met haar horende partner. Haar broer heeft ook het Ushersyndroom. Janneke is 38 en woont met haar dove man en twee horende kinderen. Ze heeft een geleidehond.

Leven met het Ushersyndroom: hoe sta je in het leven?

Janneke: 'Vroeger hoorde ik vaak: 'je kan het niet of het is te lastig'. Dat ergerde me altijd en het motiveert mij om te blijven proberen en zoeken. Doorzettingsvermogen is mijn sterkste punt. Ik kreeg het advies voor een administratieve opleiding vanwege mijn beperkingen. Daar werd ik ongelukkig van. Ik wilde een opleiding die ik leuk vond. Dat werd MBO sportmassage bij Visio. Dat heb ik mooi behaald!

Helaas kreeg ik geen kans op een baan. Ik begon wazig te zien met mijn linker oog.

Liplezen ging niet meer goed en kostte veel energie. Ik ben gestopt met een baan zoeken, want ik vreesde dat het te zwaar zou worden. Ik ben gaan revalideren: braille leren en mobiliteitstraining volgen (lopen met een blindengeleidehond). Door mijn eerste blindengeleidehond ging mijn wereld open omdat we samen konden 'reizen'. Dat hielp mij om mijn identiteit te accepteren.'

Wat zijn obstakels en hoe ga je ermee om?

Linda: 'Het grootste obstakel zijn de donkere dagen. Dan zie ik minimaal en heb ik een taststok nodig. Ook een drukke omgeving is lastig, vooral als ik alleen ga.

Linda

Janneke

Dit kost veel energie. Ik heb al meerdere keren een lantaarnpaal "geknuffeld".

We hebben ons huis aangepast: elektrisch koken, bovenkasten die naar boven openen en slimme verlichting. Wanneer je in de buurt van het huis komt, gaat de verlichting automatisch aan. Verlichting gaat uit als je niet in de ruimte bent. Als je naar boven gaat, dan gaat de verlichting op de benedenverdieping automatisch uit.

Daarnaast heb ik een vergrootglas en gebruik ik een iPad om digitale boeken te lezen. Je kan de tekstgrootte en kleuren aanpassen zodat je niet snel vermoeid raakt.'

Janneke: 'Ik wil zoveel mogelijk zelfstandig kunnen doen. Ik blijf voor mezelf vechten. Er is vaak onbegrip in de maatschappij. Ook is het vrij moeizaam om een tolk te vinden. Ik wil zoveel mogelijk gebruik maken van een tolk of begeleider, en niet te afhankelijk zijn van andere mensen.'

Ik heb 10 jaar gezocht naar een passende sport. Nu doe ik Crossfit: een intensieve, energieke sport, waarbij ik gemotiveerd word om doelen te behalen. Dan voel ik me fit en worstel ik daar veel minder mee. Ik werk graag veel met mijn tastgevoel en minder met kijken.'

Wat gaat goed en wat gaat minder goed? Waar is (nog) aandacht voor nodig?

Linda: 'Er blijven altijd wel leerpunten. Scholen houden wel rekening met dingen zoals het digitale schoolbord omzetten naar groen omdat een witte achtergrond fel is. Of vergroting van de teksten voor examens, tassen tegen de muur en niet in het gangpad zetten zodat je niet struikelt.'

Het kan erg vermoeiend zijn als ik lang reis met het OV of als het druk is. Ik moet dan goed opletten, wat veel energie kost. Dan houd ik liever iemand vast. Boodschappen doe ik op rustige tijdstippen. In een café/restaurant zit ik graag bij verlichting of bij het raam, met voldoende licht.'

Janneke: 'De digitale ontwikkeling biedt mensen met Usher meer mogelijkheden,

zoals een iPad met vergroting en zwarte achtergrond met witte letters. Zo blijf ik contact houden met anderen en lotgenoten, zoals via WhatsApp en Facebook. Dat vind ik heel fijn en belangrijk. Want daar komen weer leuke dagjes uit, bijeenkomsten en afspraken met vrienden.'

Er zou meer aandacht en begrip moeten zijn voor de stevige beperkingen van mensen met Usher. Het is niet alleen niet goed kunnen horen of zien, maar een combinatie van die twee. Dat is heel zwaar. Tolkvoorziening blijft heel belangrijk en moet verbeterd worden voor doofblinde mensen, want het is heel belangrijk voor contact met de wereld om je heen en om dingen zelfstandig te kunnen doen.'

Wie zijn jouw rolmodellen?

Linda: 'Het Instagramaccount *Matthew & Paul* inspireert mij. Ze posten altijd leuke, grappige filmpjes waardoor ik mij ook een stuk blijer voel.'

Janneke: 'Toen ik slechter begon te zien, kreeg ik weer contact met een hele goede vriendin die ook Usher heeft. Toen heb ik geleerd welke mogelijkheden er zijn, begrip voor elkaar, ervaringen uitwisselen en in contact komen met lotgenoten. Daar ben ik haar heel dankbaar voor. Door mijn dove man opende mijn wereld nog verder en heb ik ook ruimte gekregen om dingen zelf te doen in plaats van aan anderen over te laten.'

Linda

Tips/advies voor ouders met kinderen met Ushersyndroom?

Janneke: 'Laat je kind zo veel mogelijk genieten van wat ze nog kan doen. En als het niet meer gaat, kun je naar aanpassingen gaan kijken. Mijn motto is: Kijk niet naar beperkingen, maar naar mogelijkheden!'

KIJK NAAR MOGELIJKHEDEN!

Linda: 'Doof en blind is geen fijne combinatie. Het liefst was ik natuurlijk alleen doof. Als kind en puber kreeg ik weinig informatie mee vanuit school. Ik moest zelf op zoek gaan naar lotgenoten om tips en ervaringen te delen. Het is dus belangrijk om contact te zoeken met (belangen)organisaties en groepen dove(n) die meermaals per jaar activiteiten organiseren.'

Kasia Hadley

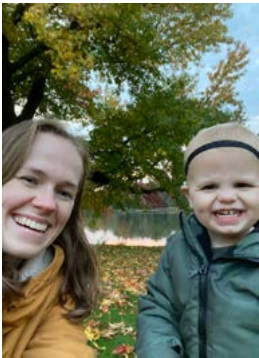

Tips lotgenotencontact en activiteiten:

- Nederlandse Doofblinden Connexion (DBCX)
  - DB-connect
  - Nederlandse Stichting voor Doofblinden
  - Oogvereniging Oor & Oog
  - Helen Keller Stichting
  - Stichting Ushersyndroom
  - Tactiel Ontmoeten (Facebook)
-

“ MIJN VERHAAL

Ik ben Femke Hoven-Boeren, samen met mijn man Timothy heb ik 2 zoontjes: Dexe (4) en Mick (bijna 2). Beiden zijn doof geboren en hebben de mogelijkheid gekregen om CI's te dragen. We proberen onze kinderen tweetalig op te voeden (Nederlands en Gebarentaal). Het is heel mooi en soms ook uitdagend.

Jezelf zijn

Mijn kindjes kunnen en mogen thuis zichzelf zijn. Zij zijn net als ieder kind lekker bezig met spelen, dansen, zingen en kletsen. Net als ieder kind ontwikkelen ze zichzelf, we hebben het voorrecht om samen te communiceren met gebaren(taal). Zo snappen wij elkaar en hebben we altijd een volwaardige taal in handen, ook als de CI's af zijn.

Betrokken netwerk

We hebben een betrokken en fijn netwerk om ons heen. Er zijn mensen die voor Dexe en Mick een gebarenlesje hebben gevolgd of een hele cursus. Zij doen hun best om af te stemmen op mijn zoontjes. Ze praten rustig, duidelijk en proberen zoveel mogelijk visueel te maken. We zijn hier erg dankbaar voor.

Steeds bewuster van de omgeving

Vooral Dexe is veel bezig met zijn omgeving. Hij beseft steeds vaker dat hij sommige dingen niet (goed) heeft gehoord en vraagt dan 'wat zeg je?' Knap dat hij dit kan aangeven maar ook beseft ik dat hij meer mist dan soms gedacht wordt.

"KIJK MAMA, DAT KINDJE GEBAART NAAR MIJ"

Aan de andere kant signaleert hij het als mensen naar hem gebaren. Hij kan dan met een lach zeggen: 'Kijk mama, dat kindje gebaart naar mij'. Zo gebaart ook Mick steeds meer, Dexe is trots als hij dit ziet.

Bijzondere ontmoetingen

Op een dag maakte ik een heerlijke wandeling met mijn zontjes. We ontmoetten een man, hij sprak ons aan omdat mijn kindjes CI's hadden. Hij was erg attent en gebaarde zelf doof te zijn, hoe bijzonder. Mijn kinderen straalden ervan. Even later vroeg een man of mijn kindjes doof waren? Ik betrok Dexe in het gesprek. Dexe vertelde dat hij met zijn CI's kan horen. De man vertelde dat zijn broer ook doof is, het was een leuk gesprekje.

Daarna gingen we naar de kledingmaker om de jassen van de kinderen op te halen. De kledingmaker was erg geïnteresseerd in de manier waarop ik communiceerde met mijn kinderen. Dexe leerde de man het gebaar voor dankjewel toen hij een snoepje kreeg.

Laatst waren we bij de McDonalds. Er kwam een vriendelijke gastvrouw naar onze tafel. Ze zag me gebaren naar Dexe en probeerde zo visueel mogelijk wat te zeggen. Ze vroeg in woord en met een gebaar of zijn eten lekker was. Ze sprak duidelijk, rustig en keek hem aan.

Stuk voor stuk bijzondere ontmoetingen. Ik zag hoe mooi het contact verliep tussen de kinderen en de personen die we tegenkwamen. Dat voelt als moeder heel fijn.

WAT ALS IEDEREEN GEBAREN ZOU LEREN?

Dromen

Ik zou het zo mooi vinden als er bij meer mensen bewustwording ontstaat over wat het betekent om doof of slechthorend te zijn en wat kan helpen in de communicatie. 'Wat als iedereen wat gebaren zou leren?' Dan zou de wereld voor veel mensen (niet alleen dove en slechthorende mensen) een stuk toegankelijker worden. Hoe mooi zou het zijn als ze op (basis)scholen gebarentaal als vak aanbieden? Kinderen leren zo snel, het zou er gewoon bij horen. Er zijn al wat mooie initiatieven die vanuit verschillende hoeken opgezet worden. Een begin is gemaakt. Ik hoop dat dit verder mag uitgroeien. Gebaren(taal) is leuk!

Actief op zoek naar mooie contacten

Ik vind het leuk om nieuwe mensen te leren kennen. Hoe mooi is het om dan naar een gebarencafé te gaan. Zonder

belemmeringen dat je elkaar niet kunt horen door de herrie. Ik hoef niet te schreeuwen met 3x de vraag: 'wat zeg je?' Iedereen is gelijkwaardig en we communiceren op een manier die voor ons fijn is, met gebaren(taal). Er wordt rekening gehouden met mij en ik word betrokken. Als ik het even niet begrijp dan geef ik dit aan. Ik blijf mezelf ontwikkelen en ik krijg veel complimenten. Het voelt als een warm bad, ik leer steeds meer mensen kennen en zij mij. Zo waardevol.

Tip van mij: Dompel je onder in de wereld van je dove/slechthorende kind door je te verdiepen, te ervaren hoe het is, activiteiten en mensen actief op te zoeken. Dit helpt mij zo in het verdiepen van het contact met mijn kindjes. Geniet ervan en heb veel plezier!

Femke Hoven-Boeren

Kirsten de Ven-Smit

Zo dove moeder, zo dove dochter

Urenlang samen wapperen tot in de late uurtjes, dat doen mijn dochter, Marie-Laure, en ik regelmatig, zelfs ook met videobellen nu ze niet meer thuis woont. Inderdaad, we raken nooit uitgewapperd. Onze interesses delen wij met elkaar, we hebben vaak dezelfde denkwijze en humor én we gebaren zelfs op eenzelfde manier.

Over gebarentaal gesproken, ik ben pas vrij laat begonnen. Op mijn 22ste ben ik via mijn goede vriendin van de slechthorendenschool in de dovenwereld gekomen en zo heb ik de gebarentaal mogen omarmen. Wel moet ik erbij zeggen dat de Nederlandse Gebarentaal niet mijn moedertaal is, wel die van mijn kinderen Marie-Laure en Olivier.

Vroeger ging ik, voordat ik ging slapen, altijd even bij mijn kinderen kijken: ze droomden altijd met gebaren. Ik praatte daarentegen altijd in mijn dromen en nu nog steeds, ondanks dat ik nu wel iedere dag gebaar.

Er werd ons medegedeeld dat mijn man en ik geen horende kinderen konden krijgen - door een recessief gen. We zijn toch voor een tweede kind gegaan: onze zoon Olivier. Nu na 24 jaar kijk ik met trots terug, we hebben met ons

gezin veel dingen mogen ondernemen en ervaringen opgedaan. Soms met moeilijke momenten zoals met mijn kinderen op het regulier onderwijs. Het was voor ons een pittige keuze. Gelukkig groeiden ze in een gebarentaalrijke omgeving op.

Daarnaast hebben we een belangrijke boodschap - al van mijn ouders toen ik klein was - aan onze kinderen en de horende omgeving meegegeven: *de oren werken zelf niet goed maar wat daar tussenin zit wel!*

Wat ons als gezin extra mooi maakt, is dat we allen actief zijn in de dovenmaatschappij. Vip en Olivier in sport en vereniging. Marie-Laure en ik in de culturele sector. Zelf ben ik jaren geleden opgeleid als museumgids in gebarentaal en later voor mezelf begonnen met expertise toegankelijke musea. Door het delen van onze passie - het bezoeken van musea - besloot Marie-Laure ook museumgids te worden. We werken regelmatig samen aan diverse projecten bij verschillende musea. Zo gaan we in november naar Wenen, daar mogen we een lezing geven over toegankelijkheid. Ook wordt er in de museumwereld gezegd: wat lijken jullie veel op elkaar, jullie leggen zelfs op dezelfde manier uit, in dezelfde gebarenstijl... Zo dove moeder, zo dove dochter.

Kirsten de Ven-Smit

GEBARENTAAL IN ELK KLASLOKAAL

Veel dove en slechthorende kinderen volgen regulier onderwijs. Kinderen en ouders organiseren vaak gebarenlessen voor de klas van hun kind. Maar wat zou het fijn zijn als op alle scholen aandacht komt voor gebarentaal! Dat is waar 'Gebarentaal in elk klaslokaal' naar streeft. Dit is een samenwerking tussen Stichting Groot's Gebaar en Gebaren.nl

Ze richten zich op schoolgaande kinderen tot 18 jaar. Het is hun droom dat alle kinderen in hun schoolcarrière kennismaken met de Nederlandse Gebarentaal en zelf gebaren leren maken. Jong geleerd is oud gedaan! Maak gebarentaal leren leuk en de moeite waard!

JONG GELEERD IS OUD GEDAAN

Er zijn educatieve materialen gemaakt, van werkboek tot prentenboek, van spellen tot kleur- en doeboeken. Je kunt op basis van de materialen zelf een les geven, maar je kunt ook gediplomeerde docenten en trainers vragen, of een gastles organiseren met een vrijwilliger.

Op hun website (<https://gebarentaalinelkklaslokaal.nl>) vind je ook allerlei verschillende video's die iets te maken hebben met de Nederlandse gebarentaal, doofheid, of het toepassen van gebaren. En in de Winkel zijn leuke kaarten en cadeautjes met gebaren te koop, zoals thee- en koffiemokken en rugtassen.

Map van der Wilden

KENNISMAKING GEBARENTAAL

Laat kinderen kennismaken met de Nederlandse gebarentaal middels een werkboek mét e-learning. Dit materiaal neemt een kind mee naar huis. Hiermee wordt het bereik van dit project vergroot en de doelstelling bereikt om zo veel mogelijk mensen te laten kennismaken met gebarentaal en zo meer begrip te krijgen voor elkaar. Een werkboek kost € 4,50 per kind, waarvan 25 cent naar de stichting Groot's Gebaar gaat.

Geef met deze methode één hele leuke kennismakingsles of geef er 6 lessen mee. De handleiding is gratis te downloaden op de website en de docentenbeschrijving (€15,-) is als download te koop in de webshop.

GEEF INVULLING AAN HET LESGEVEN OVER EEN INCLUSIEVE SAMENLEVING

De Nederlandse gebarentaal is een échte taal. Maar onbekend maakt onbemind. Met het Doe-het-zelf en ontdek gebarentaal-werkboek ontdekken kinderen zelf wat gebarentaal is. Onderwerpen die behandeld worden zijn o.a.: handalfabet en naamgebaar oefening, maanden en dagen van de week, begroeting, zinnen leren, gesprekjes voeren. Er wordt gebruikt gemaakt van puzzels en quizen. Er is e-learning bij zodat je op tablet of smartbord gebaren kan oefenen en daar een quiz mee kan doen. De docent-lesbeschrijving geeft o.a. lesteps.

INFO_{DOK} & NIEUWS

Wil je meer weten over één van de genoemde onderwerpen of heb je zelf een interessant nieuwtje waar ook andere ouders hun voordeel mee kunnen doen? Bel of mail ons: 088 - 505 4326 of info@fodok.nl. Zie ook www.fodok.nl.

FODOK-ACTIVITEITEN 2025

De online Infoavonden en de live FODOK-middagen worden zeer goed bezocht. Ouders hebben behoefte om ervaringen met elkaar uit te wisselen en willen daarnaast ook graag nieuwe informatie horen. De data voor de infoavonden:

- 13 maart
- 22 mei
- 18 september
- 20 november

Welke onderwerpen wil jij graag behandeld hebben? Laat het weten met een mailtje naar infoavonden@fodok.nl.

Op **zaterdagmiddag 29 maart** vindt de FODOK-middag plaats. Locatie en inhoud volgen nog. Houd de FODOK-website en onze socialemediakanalen in de gaten voor updates en activiteiten. Wil je niets missen, meld je aan voor onze nieuwsbrief.

DEELKRACHT: INFORMATIEPUNT DSH

Binnen het Deelkrachtproject Informatiepunt DSH maken we een website waarop je gemakkelijk betrouwbare informatie kan vinden over doof- en slechthorendheid (DSH).

De website is voor doven en slechthorenden zelf, maar ook voor hun omgeving. Het is belangrijk dat de website aansluit bij de wensen van alle gebruikers. Daarom willen we weten welke informatie de gebruikers willen vinden op de website. Door een vragenlijst in te vullen kunnen gebruikers aangeven wat hun wensen zijn. Zo zorgen we voor een website op maat!

Wil jij meedenken? En kans maken op een cadeaubon van € 25? Vul dan de vragenlijst in. Dat duurt ongeveer 20-30 minuten. De vragenlijst wordt in NGT en in het Nederlands aangeboden. Scan de QR-code voor de vragenlijst:

NEDERLANDSE GEBARENTAAL OP KINDERBOERDERIJEN

Weet je al wat het gebaar is voor kip, schaap, cavia of geit? Nee? Ga dan langs bij een van de kinderboerderijen op deze lijst: kinderboerderijenactief.nl/gebarentaal-vind-je-op/. Afgelopen mei werd door het Nederlands Gebarencentrum, illustrator Alex Stuifbergen en KinderboerderijenActief een nieuw initiatief gelanceerd: verschillende materialen voor de kinderboerderij. Zo hangen er nu in sommige kinderboerderijen bordjes waar je een tekening van het gebaar van desbetreffend dier kan vinden, met een link naar een QR-code voor de video van het gebaar. Ook zijn er een kwartet, ansichtkaarten en een poster ontwikkeld. Welke kinderboerderij ga jij bezoeken met je kind(eren)?

COACHING VOOR OUDERS VAN KINDEREN MET EEN BEPERKING

Zorgen voor een kind met één of meerdere beperkingen kan voelen als topsport. Naast elke topsporter staat een coach, op wie hij/zij kan vertrouwen en leunen. Zal ik naast jou komen staan? Tijdens onze gesprekken hebben we aandacht voor wat jij als ouder nodig hebt. Alleen als je goed voor jezelf zorgt, kun je er volledig voor je gezin en je omgeving zijn.

Over mij Ik ben Pauline Drijkoningen, 39 jaar, getrouwd, moeder van een dochter en een zoon (doof en cerebrale parese) en woonachtig in de regio Utrecht. Ik heb 11 jaar als huisarts gewerkt. Recent heb ik me omschoold tot coach practitioner, met als doel zorgouders te ondersteunen en begeleiden. Ik richt me in het bijzonder op ouders van DSH-kinderen.

Geïnteresseerd? Mail me gerust bij vragen of voor een vrijblijvende kennismaking: gehoord-coaching@outlook.com. Of kijk op mijn LinkedIn-pagina via de QR-code.

ONDERZOEK NAAR (VOOR)SCHOOLSE ONTWIKKELING

Dit Deelkracht-onderzoek zoekt DSH-kinderen tussen 3 en 4 jaar oud én hun ouders die de wetenschap willen helpen! Het onderzoek kijkt naar (voor)schoolse vaardigheden bij jonge kinderen met gehoorverlies. Je kunt hierbij denken aan voorlezen en samen spelen met andere kinderen.

Hoe en waar? Dit onderzoek duurt drie jaar. Eén keer per jaar komt een onderzoeker langs bij jullie thuis, op de vroegbehandeling of (op een later moment) op school. De sessie duurt ongeveer 30 minuten. Ouders vullen vragenlijsten in over hun kind. Kinderen zelf spelen spelletjes met de onderzoeker.

Meedoen? Je kunt je aanmelden via de QR-code:

DE FODOK ONTWIKKELT EEN NIEUWE WEBSITE

De FODOK-website wordt goed bezocht. Nieuwe bezoekers weten ons te vinden en bestaande bezoekers keren terug. Met een nieuwe website willen we nog beter aansluiten bij onze doelgroep, onze vindbaarheid vergroten en informatie toegankelijker maken.

MEO gaat onze nieuwe website ontwikkelen. MEO staat veel patiëntenorganisaties bij en biedt onder andere online media-diensten.

Recent hadden we een inspiratiesessie. Samen ontwikkelen we een aantrekkelijke homepage met duidelijke navigatie, zodat bezoekers eenvoudig de informatie kunnen vinden die ze nodig hebben. De inhoud van de website herschrijven we om onze kernboodschap helder over te brengen. Daarnaast zorgen we ervoor dat de website goed scoort in zoekmachines, zodat de FODOK beter vindbaar wordt voor ouders, verzorgers en anderen. We willen ook meer met NGT en NmG doen in filmpjes die uitleg geven over allerlei onderwerpen.

Als je wilt bijdragen aan de ontwikkeling van de website of goede ideeën wilt inbrengen, mail dan naar info@fodok.nl en we nemen contact met je op.

Voel je je nauw betrokken bij dove/slechthorende kinderen en hun ouders?
Dan vind je het vast leuk om af en toe te helpen met kleinere of grotere klussen of met het organiseren van leuke activiteiten, zoals het Verhalenfestival!

Zo ontmoet je ook weer andere ouders en zit je dicht bij het vuur! En kun je de koers van de FODOK mede bepalen.

Belangstelling? Mail naar [Jan Niemeijer voorzitter@fodok.nl](mailto:Jan.Niemeijer_voorzitter@fodok.nl) dan gaan we in gesprek.

VOLG DE FODOK
EN MIS NIETS!

INFOFOCUS

FODOK-MIDDAG 9 NOVEMBER 2024 MUZIEK & EXPRESSIE

Postbus 418, 2000 AK Haarlem • 088 - 505 4326 • www.fodok.nl

Federatie van Ouders van Dove Kinderen - met of zonder CI

Een FODOK © uitgave 2024